Його рюкзак може здаватися важким від випробувань, але насправді він легкий, бо наповнений любов'ю до Найди, вірою в диво та незламністю духу.

Миколка вчить нас головному: неважливо, скільки тобі років і які обставини навколо — ти сам обираєш, чим наповнити свій «рюкзак стійкості». Нехай у вашому наплічнику завжди знайдеться місце для надії, а поруч завжди буде вірний друг, який розуміє без слів.

Пам'ятаймо, що існують найсвятіші людські почуття: щирість, прощення, любов, милосердя. Їх не купиш у магазині, ні в кого не позичиш, їх просто можна набути.

А Святий Миколай — це не про пакунки.

Це про те, щоб у кожному серці не згасла маленька зірка.

Пам'ятайте: світло всередині нас завжди яскравіше за будь-яку темряву ззовні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. https://osvita.ua/school/literature/p/72517/
2. https://padlet.com/lutschik2/padlet-ycamz7nablk3kp22
3. https://www.canva.com/
4. https://www.youtube.com/watch?v=kgL7hHLcAbk&t=20s
5. https://chatgpt.com/
6. https://gemini.google.com/
7. https://notebooklm.google.com/

Номінація «Розробка уроку української літератури для 5–9 класів НУШ»

Наталія Баранова,
вчитель української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, старший учитель, Красногорівський опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мар'їнської міської військово-цивільної адміністрації Покровського району Донецької області

«Материнська добра ласка» Урок за поезією В. Симоненка «Лебеді материнства» (7 клас)

УДК 373.5.016:821.09.161.2»19/20»(092)СИМОНЕНКО
https://doi.org/10.33989/3083-6387.2026.3.371506

Мета:

предметна: проаналізувати художні образи та символіку поезії; з'ясувати роль художніх засобів; розкрити ідею любові до матері та Батьківщини;

ключові компетентності: спілкування державною мовою, інформаційно-цифрова (робота з медіаконтентом), соціальна та громадянська (формування активної життєвої позиції);

очікувані результати: учень / учениця аналізує текст, пояснює символіку образу лебедів, висловлює свою позицію щодо життєвого вибору, створює власний творчий продукт.

Обладнання: кросенс, сервіс WordArt, презентація до уроку (https://drive.google.com/drive/folders/1TidfP4XOycbZr0lX3unXTNSmZziarDUn?usp=sharing), ресурс Canva для групової роботи, буктрейлер (https://youtu.be/87KMusBSvws?si=G-08Mn0YBMDNZYAY), набір гексів, руханка (https://www.youtube.com/watch?v=Oms3ftolm8c), відео «Лебеді материнства» (https://youtu.be/82fJAos2CW0), інтерактивна вправа «Сонце-Хмара» (https://gemini.google.com/share/dc07685c940f), живий голос В. Симоненка Sound Cloud (https://soundcloud.com/vasylsymonenko/sets/zhyvyi-golos-vasylya-symonenka).

© Наталія Баранова, 2026

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Мотиваційний вступ та актуалізація (3 хв.).

Вправа «Асоціативний кросенс». На екрані — 9 зображень: вишитий рушник, портрет В. Симоненка, хата під стріхою, лебедине крило, калина, терикони (відсилка до походження поета), «Витязь української літератури» (напис), мати з немовлям, знак питання.

Завдання. Встановити логічний зв'язок між зображеннями та пригадати, що відомо про «витязя нашої літератури». Як ці образи можуть бути пов'язані з темою материнства?

ІІ. Робота з медіаконтентом (5 хв.).

Перегляд буктрейлера про Василя Симоненка.

Аналітична дискусія.

— Буктрейлер починається зі слів Симоненка «так мало прожито… Хочеться бути людиною…». Які візуальні образи у відео найкраще ілюструють, що для поета означало «бути Людиною»?

— У відео поєднано вірші, присвячені матері та Україні. Який спільний мотив об'єднує ці два образи у творчості Симоненка?

— У буктрейлері наведено цитату воїна ЗСУ: «він писав саме про нас, про наш біль, нашу любов і нашу злість». Чому поезія Симоненка, написана понад 60 років тому, резонує з почуттями сучасних захисників України?

ІІІ. Естетичне та аналітичне занурення в текст (10 хв.).

Етап «Первинне занурення» (Аудіовізуальне сприйняття).

Театралізована медіадекламація.

Учитель читає першу частину вірша (до слів «…приспані тривоги») під тихий супровід колискової.

Другу частину («І якщо впадеш ти на чужому полі…») озвучує голос самого Василя Симоненка (архівний запис).

SoundCloud https://soundcloud.com/vasylsymonenko/sets/zhyvyi-golos-vasylya-symonenka

На екрані в цей час транслюється динамічний ряд образів.

Вправа «Колір мого настрою» (Емоційний резонанс).

За допомогою стікерів на Canva позначте колір, який домінував в уяві під час читання. (Ніжно-рожевий / блакитний: початок вірша, світ дитинства, казки та материнської опіки; червоний / чорний: момент вибору, тривоги, битви за права свого народу; золотий: фінальна ідея вірності Батьківщині, яка є «молитвою» для поета).

Проблемне питання: «Чому вірш, який починається як ніжна колискова, закінчується суворим застереженням про неможливість вибору Батьківщини?»

Руханка (2 хв.)
https://www.youtube.com/watch?v=Oms3ftolm8c

ІV. Інтерактивний блок: групова робота (15 хв.).

Учні об'єднуються у три групи. Кожна група отримує доступ до спільної інтерактивної дошки Canva та завдання для дослідження.

***Група 1:* «Символісти-дослідники».**

Мета: розкрити багатогранність образів-символів та кольорової гами.

Для учнів з ООП: картки-підказки з готовими значеннями символів, які потрібно просто з'єднати лініями з відповідним словом у тексті. (*Лебеді рожеві* — чому саме рожеві? (Символ дитячих мрій, чистоти, початку життя).

Зорі сургучеві — як колір змінює настрій від казки до реальності? (Символ емоційного мосту між затишним світом дитинства та дорослою реальністю).

Верби і тополі — чому ці рослини «прийдуть з України»? (Символи нерозривного зв'язку з рідною землею).

***Група 2:* «Літературні компаративісти»**

З а в д а н н я: скласти пазл «Генетичний код вірності», з'єднуючи шестикутники гранями лише в тих місцях, де між поняттями є спільний зв'язок або логічне продовження.

Для обдарованих учнів: Додається «порожній гекс», у який учні мають вписати власну паралель із рядком із пісні сучасного виконавця, що має схожий патріотичний пафос.

Інструмент: інтерактивна дошка Canva з набором віртуальних шестикутників (гексів).

Учні отримують набір «гексів», на яких написані образи, ідеї та цитати з поезії В. Симоненка «Лебеді материнства» та А. Малишка «Пісня про рушник».

Приклади «гексів» для роботи:

Спільні (з'єднувальні): «Материнське благословення», «Образ далекої дороги», «Вірність корінню», «Символіка кольорів», «Архетип рідної хати».

Унікальні для Симоненка: «Лебеді як символ мрій», «Неможливість вибору Батьківщини», «Колискова-заповіт», «Верби і тополі як вартові пам'яті».

Унікальні для Малишка: «Вишитий рушник-оберіг», «Солов'їні гаї», «Материнська сльоза на прощання».

Алгоритм виконання:

1. Розмістіть у центрі гекс «Материнська любов».
2. Навколо нього згрупуйте образи, що є спільними для обох поетів.
3. На периферії залиште гекси, які відображають унікальний авторський погляд.

— Поясніть один вузол зв'язку (де доторкаються 3 гекси). Чому «дорога» у Симоненка веде до «вибору Батьківщини», а у Малишка — до «пам'яті про рушник»?

Поезія А. Малишка «Пісня про рушник»

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю дала.
Хай на ньому цвіте росяниста доріжка,
І зелені луги, й солов'їні гаї,
І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
І засмучені очі хороші твої.
І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
І засмучені очі хороші, блакитні твої.
Я візьму той рушник, простелю, наче долю,
В тихім шелесті трав, в щебетанні дібров.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
І дитинство, й розлука, і вірна любов.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов.

Орієнтовна відповідь

Kozak System — «Біля тополі»

Ця пісня мені нагадала вірш В. Симоненка. Здається, що вони ніби про одне й те саме. Тут теж є ці знайомі образи: верби, високі тополі, мамині сльози і важке поле бою. Природа України тут не просто для краси — вона ніби все розуміє і відчуває наш біль разом із нами. А те, як мама любить і чекає сина-солдата, — це щось святе, дуже чесно, глибоко і назавжди.

Там біля тополі калина росте,
Мамині очі чекають тебе,
Сива у розпачі плаче,
Сина все чекає — та в Бога вже його душа…)

***Група 3:* «Стилісти-аналітики».**

Мета: дослідити «механіку» тексту — як художні засоби створюють емоційну напругу.

З а в д а н н я: заповнити «Функціональну карту тропів», пояснити їхню роль.

Для учнів з ООП: спрощене завдання — пошук епітетів (кольорів) у тексті; візуальні картки-підказки з символами.

Інструмент: створення хмари слів в сервісі WordArt.

(*Метафора:* «Приспані тривоги» (функція: створення відчуття майбутньої відповідальності дорослого життя).

Епітети: «Хмільні смеркання», «білява хата» (функція: створення візуального та емоційного колориту).

Персоніфікація: «Заглядає в шибу казка», «прийдуть верби і тополі» (функція: оживлення простору навколо ліричного героя).

Після завершення роботи кожна група презентує свій «продукт» протягом 2 хвилин. Під час презентацій ми уникаємо числових оцінок, використовуємо візуальні маркери успіху (смайли, лайки від однокласників).

V. Рефлексія (8 хв.).

Створення синквейну до поняття «Мати / Батьківщина»

1. Мати / Батьківщина.
2. Вірна, єдина.
3. Любить, чекає, благословляє.
4. Вибрати не можна тільки Батьківщину.
5. Доля.

Інтерактивна вправа «Сонце-Хмара»

https://gemini.google.com/share/dc07685c940f

Оберіть кнопку, яка найкраще описує ваш стан після уроку:

Сонце. Я повністю відчув / відчула емоцію твору і можу пояснити його символіку іншим.

Смайл. Мені сподобалось, але я ще маю запитання щодо історичного контексту.

Хмара. Тема складна, потребую додаткової консультації вчителя.

Вправа «Коло вдячності».

Учитель тримає символічне «перо лебедя» (або просто стилізовану картку) та пропонує учням продовжити фразу *« Сьогодні ми говорили про те, що не вибирають. Але ми щодня вибираємо, якими людьми нам бути».* Продовжіть фразу «*Для мене бути людиною — це…».*

VI. Домашнє завдання (2 хв.).

Учні обирають одне завдання згідно з власними вподобаннями:

1. Написати «Лист у майбутнє» собі дорослому (5-6 речень), взявши за епіграф цитату Симоненка.
2. Створити цифровий колаж «Моя Україна — це…», де образи поезії переплітаються з особистими враженнями.
3. Підготувати «живе читання» фрагмента поезії (мелодекламація) з підбором музичного супроводу.

Критерії оцінювання:

Відповідність темі та ідеї твору (4 б.)

Креативність та оригінальність подачі (4 б.)

Грамотність / якість виконання (4 б.)

Список використаних джерел та цифрових ресурсів

1. Андренко Наталія Синьо-жовта руханка від Наталінки Руханка URL: https://www.youtube.com/watch?v=Oms3ftolm8c
2. Баранова Н.А. Буктрейлер URL: https://youtu.be/87KMusBSvws?si=G-08Mn0YBMDNZYAY
3. Баранова Н.А. Відео (візуальний ряд) «Лебеді материнства» URL: https://youtu.be/82fJAos2CW0
4. Баранова Н.А. Інтерактивна вправа «Сонце-Хмара» URL: https://gemini.google.com/share/dc07685c940f
5. Баранова Н.А. Презентація до уроку URL:https://drive.google.com/drive/folders/1TidfP4XOycbZr0lX3unXTNSmZziarDUn?usp=sharing
6. Генерація зображень для візуального ряду Microsoft Copilot: ваш помічник із ШІ
7. Генерація зображень та матеріалів URL: https://gemini.google.com/
8. Живий голос В. Симоненка SoundCloud URL: https://soundcloud.com/vasylsymonenko/sets/zhyvyi-golos-vasylya-symonenka
9. Kozak System — Біля Тополі — Rivne, Ukraine, Happy Mall (14.10.23) Live Fan-Zone URL: https://www.youtube.com/watch?v=2UhwFDoRwzw
10. Колискова (бібліотека треків, мінус) URL: https://x-minus.pro/track/169960/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0
11. Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмульська І. В.) URL: https://osvita.ua/doc/files/news/929/92956/Ukrayinska_literatura_7-9-kl_Zabolotnyy_.pdf
12. Українська література: підруч. для 7 кл закл. загальн. серед. освіти/ Олександр Авраменко. — Київ: Грамота, 2024. — 24 с.: іл.. URL: https://pidruchnyk.com.ua/776-ukrliteratura-7klas-avramenko-2015.html
13. Створення презентації URL: https://notebooklm.google.com/
14. Створення відео URL: https://www.canva.com/